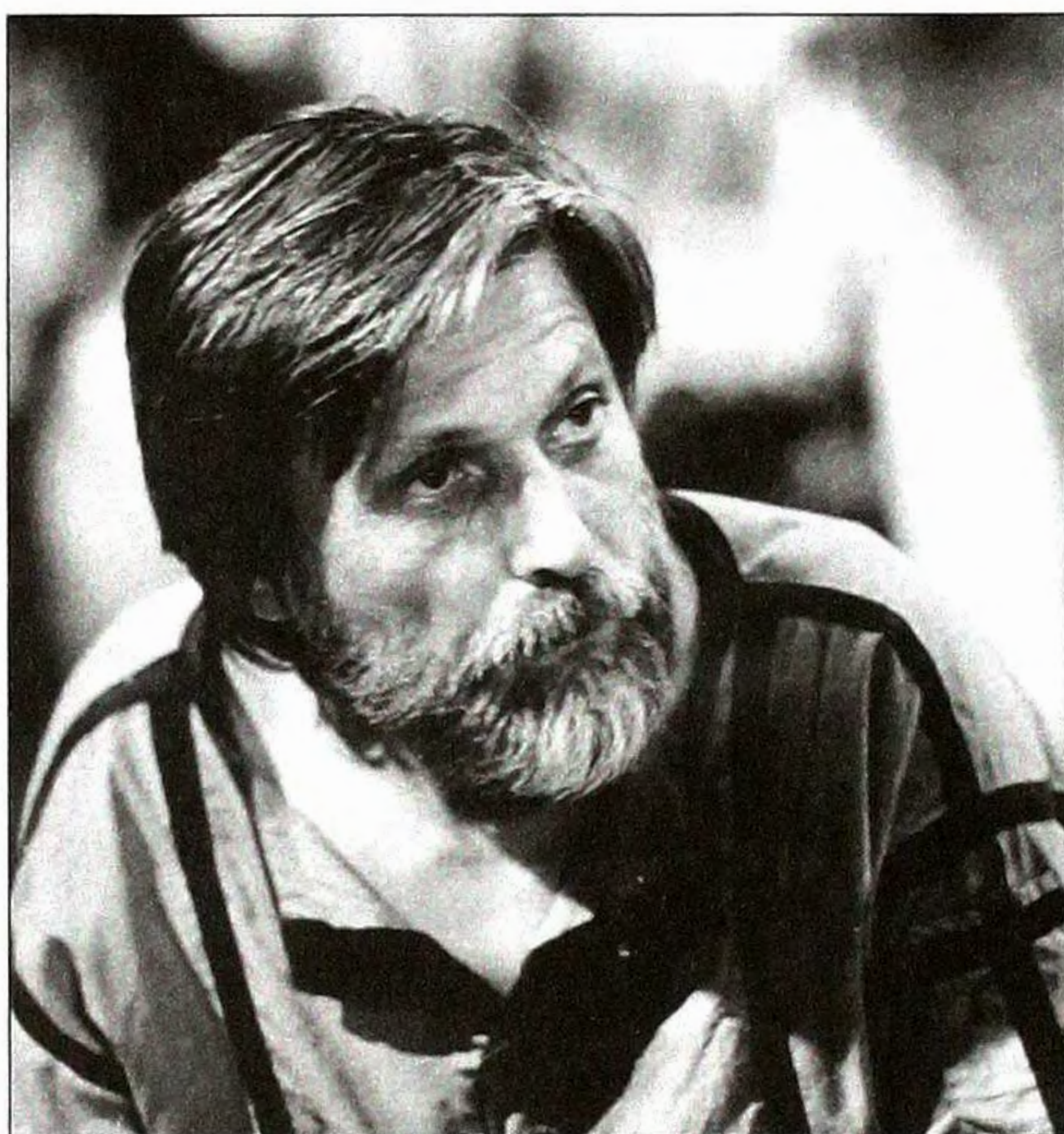

Режисерська концепція багатосерійного кінотелесеріалу «Тарас Бульба та його сини»

Режисер-постановник — заслужений діяч мистецтв України **Віктор Гресь**

46

Цілих десять років добивається постановки багатосерійного кіно-телепроекту «Тарас Бульба та його сини» відомий український кінорежисер Віктор Гресь.

З цього приводу він написав не одного листа до представників влади: Президента України Леоніда Кравчука (1995), прем'єр-міністрів Віталія Масола (1994), Євгена Марчука (1995), Голови Верховної Ради Олександра Мороза (1997), глави Київської міськдержадміністрації Олександра Омельченка (1997), до української діаспори...

Єдиний, хто хоч якось допоміг — дав кошти на переклад сценарію англійською, — мер міста Олександр Омельченко.

Остання спроба кінорежисера — лист до нинішнього Президента України Леоніда Кучми про необхідність державної підтримки такого масштабного національного кінопроекту.

Запуск у виробництво фільму за твором Миколи Гоголя в 190-ий рік з дня народження письменника, був би гідним внеском до ювілею геніального українця.

У період тяжких потрясінь людство завжди зверталось до мистецтва, до прикладів великих духоборців. І до таких, безперечно, можна віднести образ Тараса Бульби.

Яка могутня, трагічно-суперечлива постать і водночас — вражаючий національний характер. Кожен українець, що доторкнувся до цього джерела, відчуває гордість за приналежність до свого народу. В цьому розумінні повість-поема «Тарас Бульба» М.В.Гоголя належить до національних цінностей вищого гатунку. Не випадково свого часу французький критик Сент-Бьов назвав «Тараса Бульбу» «Запорізькою Іліадою».

Невеликий за обсягом твір вмістив у собі в алегоричній формі життя цілого народу, народу, що мав нещастя жити на перетині інтересів багатьох могутніх сусідів, народу, що породив козацтво, певну співдружність лицарів духу і віри... гордоих, веселих, непокірних, немов стрімкий гірський потік.

Цей твір не раз екранізували на Заході (США, Франція) і, на жаль, жодного разу на батьківщині Миколи Гоголя. А про це мріяли Олександр Довженко, Сергій Бондарчук...

Майбутній фільм передбачає участь у ньому зарубіжних партнерів, насамперед Польщі. Це важливо саме сьогодні, коли наші народи і державні діячі прагнуть зближення. Є нагода сказати про нашу спільну історію разом чесно та примирливо.

Постановка цієї трагедії шекспірівської висоти є особливо потрібною у сучасному світі, і не лише для українського суспільства. В центрі сюжету — не тільки яскраві людські постаті, а й трагічні злами історії двох сусідніх слов'янських народів — українського і польського. Саме тому фільм має набрати загальнолюдського звучання. Є в українській історії особливі моменти, про які, якщо не говорити — значить замовчувати, а це, в свою чергу, значить — не до кінця бути чесним і відвертим зі своїми історичними сусідами. Треба ставити крапки над «і», щоб не переносити небезпечних історичних алюзій у нинішні та прийдешні дні.

*«Немає в чому нам каятися перед поляками і полякам перед нами...
Не переносимо на живих те, що може стосуватися винятково мертвих.
Живий про живе хай і думає!»*
Микола Костомаров. 1860.

Епіграф до фільму — це його спрямування. Проникаючи у психологічну глибину твору М.Гоголя через драматичні переплетіння життєвих ліній героїв, що живуть і гинуть у крутоверті історичних боїв, єднань і розбрату, порозуміння і ворожнечі, почуттів і обов'язку, режисер прагне донести усвідомлення марноти жорстокості і помсти та незнищенності вірності, жертвності, любові...

Та були у наших народів і кращі часи — коли вони єдиними шеренгами йшли на спільного ворога — і перемали. І під Грюнвальдом, і під Хотиним... Та піднесення на вищий щабель взаємин двох народів не відбулось — і після Хотина були Жовті Води...

У Хотинській битві — юність Тараса Бульби. Там, на полі бою, за хоробрість його відзначив сам король Владислав, а вручив йому нагороду — іменну шаблю — тоді ще молодий польський полковник Потоцький, той самий, який через роки вестиме з полками Бульби жорстоку боротьбу не на життя, а на смерть. І прив'яжуть Тараса, щоб спалити, до того самого старезного дуба, під котрим колись святкували Хотинську перемогу за одним столом король Владислав і Сагайдачний зі своїми вояками. І були там і Потоцький, і Бульба, і батько панночки, й багато інших поляків та українців, які стали потім непримиренними ворогами...

Апокаліптична Хотинська битва, на жаль, виявилась увертюрою до десятиліть взаємної ворожнечі і кривавих боїв, в яких знищуватимуть один одного колишні союзники і сини Речі Посполитої, підбиваючи силу обох народів і самої Речі Посполитої, а тим часом, як і раніше, з Дикого степу турецько-татарські набіги знекровлюватимуть обидві нації.

І в цій жорстокій міжусобній бо-

ротьбі гине і колишня слава, і дружба, і довір'я, і навіть любов, що несподівано виникла у самому центрі цього кривавого горнила між Андрієм і красунею-полячкою.

Палають хутори і міста, полягли в битвах і на ешафоті багато героїв Хотина. Загинув від рук власного батька Андрій за зрадницьку любов до дочки ворога... і Остап, скараний поляками, і зарубаний у бою батько панночки... і її сміливий брат... і надійшла черга самого Бульби...

«Добра смерть! Не гірша, ніж у людей!» — остання думка Тараса. Навіть вмираючи, розп'ятий і спалюваний на вогнищі, не думав він ні про муки свої, ні про Бога, ні про синів, ні про жінку, ні про гріхи свої — він знав їх і не боявся мук, що чекали його попереду, по той бік життя. Він думав у цю хвилину про свою скрижавлену Батьківщину і кликав до помсти, і вірив, що вона прийде разом з новою кров'ю на його землю і на тих, що стояли внизу і дивились на вогнище. Але ні він, ні вони не могли бачити себе і свої діяння збоку — та й побачити їх можна лише зверху, з лету птаха — часу, бо всі були засліплені ненавистю один до одного... І не помітили, як в черговий раз із горизонту Дикого степу насувався стовп пилуки — нова лавина йшла і на Польщу, і на Україну... І потім — тиша. Тиша смерті. І раптом серед цієї мертвої тиші — пронизливий дитячий крик. Крик новонародженого, що віщує про свій прихід у світ...

Ось маленьке тільце обмивають у теплій воді вузлуваті руки бабиповитухи і піднімають над головою:

— Хлопець!

І передають матері... — красуні полячці (панночці), а вона цілує дитя і передає в чоловічі руки з тонкими пальцями — руки Андрія. Він цілує сина і передає братові панночки, той підймає ди-

тя високо над головою й уже підхоплюють немовля руки Остапа, а далі — Тараса. Той підняв його на витягнутих руках, вдивляючись у це незнайоме і чи-

■ Режисер Віктор Гресь.

■ Тарас Бульба (актор Олексій Петренко) — ескіз-проба до кінофільму Віктора Греся «Тарас Бульба та його сини». Художник Юрій Нікітін.

мось дуже знайоме обличчя — і раптом усміхнувся, і дитя усмінулось своєю першою беззубою усмішкою. І притис старий козак до свого видубленого лиця це ніжне личко, і наче промінь сонця упав на обох. І ніколи, ніколи цьому не судилося статися...

У XX столітті нас хвилюють думки, що поєднані з нашим часом і з поглядом на діяння наших предків...

Твір Миколи Гоголя — вселенський і національний. Задум фільму полягає у погляді на історію з чотирьох точок всередині єдиної кінематографічної композиції: Батька, Матері, Остапа, Андрія. Бо, крім правди загальної, є правда особиста, яку сприйняти можна тільки через окрему долю.

І лише там, по той бік життя, всі правди з'єднуються у правді прозріння, у християнській правді любові і прощення...